

Sygn. akt V CSK 342/16

POSTANOWIENIE

Dnia 2 marca 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jan Górowski (przewodniczący)
SSN Mirosław Bączyk (sprawozdawca)
SSA Barbara Lewandowska

w sprawie z wniosku E. R.
przy uczestnictwie T. S.A. w K.
o ustanowienie służebności przesyłu,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 2 marca 2017 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawczyni
od postanowienia Sądu Okręgowego w B.
z dnia 22 marca 2016 r., sygn. akt II Ca (...),

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy oddalił wniosek wnioskodawczyni E. R. o ustanowienie na wskazanej we wniosku nieruchomości (działki o nr [...]) służebności przesyłu energii elektrycznej za wynagrodzeniem. Wniosek ten okazał się bowiem nieuzasadniony, ponieważ uczestnik postępowania T. S.A. w K. dysponował tytułem prawnym do władania nieruchomością wnioskodawczyni w zakresie wynikającym z decyzji administracyjnej wydanej na podstawie art. 35 ustawy z dnia 18 marca 1950 r. o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości (Dz.U. z 1961 r., nr 94, poz. 94 ze zm., dalej - „ustawa z dnia 18 marca 1958 r.”).

Ustalenia faktyczne Sądu Rejonowego były następujące.

Nieruchomość nr [...], położona w K., ujęta w księdze wieczystej, jest obecnie własnością E. R., a przez nieruchomość tę przebiega napowietrzna linia dwutorowa wysokiego napięcia 110 kV 15- K. - EC – C. T2- K.. Na działce tej nigdy nie znajdowały się słupy wysokiego napięcia, a usytuowane one były na działkach sąsiednich (słupy 4 i 5, dawniej - nr 30 i 31). Działka ta powstała z działek nr [X] (własność E. Z. R.) i działki nr [Y] (własność E. J. - matki wnioskodawczyni). W dniu 30 marca 1971 r. wydano decyzję administracyjną na podstawie art. 35 ustawy z dnia 18 marca 1958 r. zezwalającej Zakładowi Energetycznemu w B. (ZE) na wejście na teren działki w celu budowy linii napowietrznej 110 kV na nieruchomości w K., stanowiącej własność E. J.. ZE z mocy tej decyzji przysługiwało prawo dostępu do urządzeń energetycznych w celu wykonania czynności związanych z konserwacją. Podobna decyzja została wydana w stosunku do nieruchomości będącej własnością Z. R.. Sąd stwierdził, że dane właściciela zostały błędnie podane w decyzji, bowiem właścicielem była E. Z. R. (wnioskodawczyni). Wcześniej wydano decyzję z dnia 16 marca 1971 r. zatwierdzającą plan realizacyjny linii 110 kV.

Linia energetyczna umieszczona jest obecnie nad działką nr [...] (w momencie budowy linii była to działka [Y]). Uczestnik postępowania i jego

poprzednicy prawni korzystali z linii energetycznej 10/15 kV K.- EC – C. K. co najmniej od 1983 r. (obchody, przeglądy linii, konserwacje i naprawy).

Budowa linii została rozpoczęta po uzyskaniu wspomnianych decyzji z dnia 30 marca 1971 r. Na odcinku pomiędzy słupami 4-5 (według obecnej numeracji) linia przebiegała ponad działkę [...] (poprzednio - [Y]). Linia przekazana została do eksploatacji w dniu 29 lutego 1972 r. (protokół nr [...]). Zgłoszenie obiektu energetycznego do eksploatacji nastąpiło w dniu 10 marca 1972 r.

Na przełomie lat 70-80 XX wieku wybudowano stację transformatorową wysokiego napięcia – K., na południe od działki wnioskodawczyni. Częściowo rozebrano linię K., została ona podzielona na inne linie WN; na odcinku pomiędzy słupami 30-31 (obecnie 4-5) linia nie została przesunięta. Linia dwutorowa 110/15 kV (stanowiąca przedmiot postępowania). została przyjęta do eksploatacji na podstawie odbioru technicznego z dnia 9 września 1983 r. Linia ta nawiązywała do wcześniej istniejącej linii K. i z J..

Do 2008 r. rodzina R. nie przedstawiała roszczeń wobec poprzedników prawnych uczestnika, a następnie wobec samego uczestnika.

Zdaniem Sądu Rejonowego, uczestnik postępowania przedstawił odpowiedni tytuł prawny do korzystania z linii przesyłowej EC – C. – K. w postaci decyzji administracyjnej z dnia 30 marca 1971 r. w odniesieniu do nieruchomości matki wnioskodawczyni - E. J.. Decyzja ta dotyczyła na pewno linii K., a potem linii przesyłowej stanowiącej przedmiot obecnego postępowania (s. 6-7 uzasadnienia). Dysponowanie takim tytułem prawnym przez uczestnika postępowania a wcześniej przez jego poprzedników prawnych, co stało się wykazane odpowiednimi dokumentami, uzasadnia oddalenie wniosku wnioskodawczyni.

Sąd Okręgowy oddalił apelację wnioskodawczyni. Podzielił zasadnicze ustalenia Sądu Rejonowego i ocenę zebranego - jak zaznaczył - pełnego materiału dowodowego. Przyjął jednak inną ocenę skutków prawnych decyzji administracyjnych z dnia 30 marca 1971 r. wydanych na podstawie art. 35 ustawy z dnia 18 marca 1958 r. Zdaniem Sądu, wskazany przez Sąd Rejonowy tytuł prawny do korzystania z nieruchomości wiązać należy jedynie z istniejącą, oryginalną i ostateczną decyzją, a nie z jej kopią, w dodatku niepotwierdzoną za

zgodność z oryginałem. Wskazana kopia decyzji może wskazywać jedynie na to, że „skoro kiedyś taka decyzja została wydana, to na chwilę jej wydania posiadacz służebności w rozumieniu art. 352 § 1 k.c. pozostawał w dobrej wierze”, przy czym posiadanie to polegało na korzystaniu z trwałego i widocznego urządzenia w rozumieniu art. 292 k.c.

Rozpoczęcie biegu zasiedzenia służebności przesyłu Sąd Okręgowy ustalił na dzień 23 marca 1972 r. Czas taki koresponduje z datą decyzji o zatwierdzeniu planu realizacyjnego z dnia 30 marca 1971 r. i datami decyzji wywłaszczeniowych (30 marca 1971 r.). Oznacza to, że możliwe było zarówno zasiedzenie służebności gruntowej w dobrej wierze (w 1992 r.), jak i w złej wierze (w 2002 r.). Wniosek o ustanowienie służebności przesyłu złożony został w dniu 13 lutego 2012 r.

W skardze kasacyjnej podniesiono zarzuty naruszenia przepisów prawa procesowego: art. 328 § 2 k.p.c., art. 378 § 1 k.p.c.; art. 232 k.p.c. w zw. art. 6 k.c.; art. 227; art. 224 k.p.c.; art. 233 § 1 k.p.c., art. 244 § 1 i § 2 k.p.c.; art. 250 § 1 k.p.c.; art. 279 k.p.c.; art. 292 § 1 k.p.c.; art. 382 k.p.c. Wskazywano także na naruszenie przepisów prawa materialnego. tj. art. 305¹ k.c., art. 172 k.c. w zw. z art. 305¹ k.c. w zw. z art. 292 k.c.

Skarżąca domagała się uchylenia zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu lub Sądowi Rejonowemu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

1. Z uzasadnienia zaskarżonego postanowienia wynika, że Sąd Okręgowy stwierdził, że decyzja z dnia 30 marca 1971 r., wydana na podstawie art. 35 ustawy z dnia 18 marca 1958 r., nie może stanowić właściwego tytułu do korzystania z nieruchomości stanowiącej obecnie własność wnioskodawczynie w zakresie wynikającym z tej decyzji. Natomiast wniosek wnioskodawczynie o ustanowienie służebności przesyłu energii elektrycznej na podstawie art. 305¹ k.c. nie mógł być uwzględniony, ponieważ doszło do zasiedzenia takiej służebności przez obecnego uczestnika postępowania w dobrej wierze (art. 292 k.c.).

Podniesione w skardze kasacyjnej liczne zarzuty powinny być zatem rozważane z punktu widzenia istnienia przesłanek wspomnianego zasiedzenia (art. 172 k.c. w zw. z art. 292 k.c.).

2. Nie ma podstaw do twierdzenia, że doszło do naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. Wprawdzie Sąd Okręgowy nie podzielił argumentacji, która legła u podstaw rozstrzygnięcia Sądu Rejonowego (oddalenia apelacji), jednakże uzasadnienie zaskarżonego postanowienia spełnia zasadnicze wymagania formalne przewidziane w tym przepisie i pozwala na merytoryczną kontrolę rozumowania Sądu Okręgowego prowadzącego do wydania zakwestionowanego w skardze kasacyjnej orzeczenia. Należy zaznaczyć, że Sąd Okręgowy podzielił zasadnicze ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji i zaznaczył to wyraźnie na wstępie własnego postanowienia (s. 12 uzasadnienia zaskarżonego postanowienia). Przy formułowaniu ocen prawnych (w zakresie przesłanek zasiedzenia) Sąd odwoływał się wyraźnie do odpowiednich środków dowodowych.

W ramach zarzutu naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. nie mieści się, oczywiście, zarzut wadliwej oceny wiarygodności dowodów (m.in. z zeznań świadków i z dokumentów; s. 4 skargi), a ponadto w postępowaniu kasacyjnym nie może być w ogóle rozważany zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.c., co wynika z reguły wyrażonej w art. 393³ § 3 k.p.c.

W związku z przyjętą przez Sąd Okręgowy koncepcją rozstrzygnięcia (pkt 1 uzasadnienia) nie było potrzebne powoływanie biegłego dla oszacowania nieruchomości w celu wyceny służebności (art. 2798 k.p.c.). Sąd ustalił zasadnicze elementy stanu faktycznego niezbędne dla merytorycznego rozstrzygnięcia. Nie doszło zatem do naruszenia art. 224 k.p.c., art. 227 k.p.c. i art. 292 § 1 k.p.c.

Wskazana w treści skargi motywacja prawna naruszenia art. 382 k.p.c. nie jest odpowiednio skorelowana z treścią tego przepisu, skoro - zgodnie z jego brzmieniem - sąd drugiej instancji orzeka na podstawie materiału dowodowego zebranego w postępowaniu pierwszej instancji oraz w postępowaniu dowodowym. Sąd Okręgowy odwołał się do ustaleń dokonanych przez Sąd pierwszej instancji i przy przyjętej koncepcji rozstrzygnięcia (badanie przesłanek zasiedzenia służebności, art. 292 k.c.), nie można mu zarzucać nieuwzględnienia wyników

postępowania dowodowego lub nieprzeprowadzenia istotnego dla sprawy dowodu. Ponadto dla uzasadnienia zarzutu naruszenia art. 382 k.p.c. podniesiono argumenty oferowane też przy motywacji naruszenia innych przepisów. Znalazły się też tam stwierdzenia podważające niektóre ustalenia faktyczne obu Sądów meriti.

3. W rozpoznawanej sprawie zasadnicze znaczenie ma zweryfikowanie podniesionego przez uczestnika postępowania zarzutu zasiedzenia służebności przesyłu energii elektrycznej obciążającej nieruchomości gruntową uczestniczki postępowania (działki nr [Y]). Przesłanki istnienia takiego zasiedzenia powinny być ocenione na podstawie ustaleń faktycznych dokonanych przez Sądy meriti.

Niewątpliwie istniały trwale i widoczne w rozumieniu art. 292 k.c. urządzenia, z których korzystał obecny uczestnik postępowania i jego poprzednicy prawni w postaci odpowiedniej linii energetycznej, oznaczonej jako „linia 110/15 kV K. - EC- C. – K.. Linia ta „nawiązywała do istniejącej K. i z J.” (s. 6 i 12 uzasadnienia zaskarżonego postanowienia). Ustalenia te mogą zatem potwierdzać techniczną tożsamość wspomnianej linii. Ustalono też czas rozpoczęcia budowy tej linii w jej pierwotnej konstelacji technicznej po uzyskaniu decyzji wyłączeniowej z dnia 30 marca 1971 r. i decyzji o zatwierdzeniu planu realizacyjnego z dnia 16 marca 1971 r. (k. 40-41 akt sprawy; s. 13 uzasadnienia zaskarżonego postanowienia). Linie podłączono pod napięcie w marcu 1972 r. (k. 153 akt sprawy). Z ustaleń dokonanych przez Sądy meriti wynika też, że analizowana przez Sąd Rejonowy decyzja administracyjna z dnia 30 marca 1971 r. (wydana na podstawie art. 35 ustawy z dnia 18 marca 1958 r.) „ponad wszelką wątpliwość dotyczyła linii K., a potem linii przesyłowej stanowiącej przedmiot niniejszego postępowania” (s. 7 uzasadnienia zaskarżonego postanowienia). Sporna linia energetyczna obecnie znajduje się nad działką [Y], przy czym w momencie budowy była to działka oznaczona nr [Y]1. Ustalono zatem także tożsamość nieruchomości, nad którymi usytuowane były linie wysokiego napięcia (między słupami 30-31, obecnie 4-5). Jednocześnie Sądy meriti przyjęły, że także poprzednicy prawni obecnego uczestnika postępowania korzystali z objętej postępowaniem linii energetycznej 110/15 kV (k. 4, 8 uzasadnienia zaskarżonego postanowienia). Następstwo prawne ustalono na podstawie dokumentacji zawartej

na k. 43 in. akt sprawy. Istotny pozostaje tu, rzeczywiście, sam fakt korzystania, a nie ewentualny tytuł prawny tego korzystania.

Sąd Okręgowy stwierdził, że możliwą datą rozpoczęcia zasiedzenia służebności jest rok 1983 (w którym pojawiło się napięcie w przewodach linii wysokiego napięcia pomiędzy słupami 4-5, usytuowanej nad nieruchomością wnioskodawczyni), jednakże trafnie ostatecznie takie rozpoczęcie powiązał z datą samego podłączenia linii 110/15 kV pod napięcie z dnia 3 marca 1972 r. Nastąpiło wówczas już korzystanie z nieruchomości w granicach treści służebności (art. 352 § 1 k.c.), wyznaczonego przynajmniej treścią decyzji administracyjnej z dnia 30 marca 1971 r. i nie ma znaczenia, czy takie korzystanie powiązane było ze wstępną lub pełną eksploatacją urządzeń energetycznych. Istotne jest to, że takie urządzenia były odpowiednio utrzymywane przez poprzedników prawnych uczestnika postępowania do czasu ich pełnej eksploatacji technicznej (uruchomienie i podłączenie napięcia).

Może być kwestią otwartą to, czy zdyskwalifikowana przez Sąd Okręgowy kopia decyzji administracyjnej z dnia 31 marca 1971 r. może być - bez uwzględnienia dalszych okoliczności - podstawą przyjmowania dobrej wiary posiadacza służebności w rozumieniu art. 352 § 1 k.c. w chwili rozpoczęcia przez poprzedników prawnych uczestnik postępowania korzystania z linii energetycznej 110/15 kV. Ustalenia faktyczne Sądów meriti prowadzą jednak do wniosku, że dobra wiarę tych podmiotów można łączyć jednak z innymi dokumentami, które pojawiły się jeszcze przed dniem podłączenia linii pod napięcie (tj. przed dniem 3 czerwca 1972 r.). Istniała już decyzja zatwierdzająca plan realizacji linii energetycznej z marca 1971 r., którą w powiązaniu z treścią decyzji z dnia 30 marca 1971 r. (niezależnie od jej obecnej oceny przez Sąd Okręgowy) mogła uzasadniać przekonanie korzystających o prawnym tytule takiego korzystania z nieruchomości nr [Y]1 (obecnie [...]).

W tej sytuacji nietrafny okazał się zarzut naruszenia art. 35 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 12 marca 1958 r., skoro Sąd Okręgowy brał pod uwagę treść decyzji administracyjnej z dnia 30 marca 1971 r. jedynie w kontekście oceny dobrej lub złej wiary poprzedników prawnych uczestnika postępowania, a nie jako właściwy

tytuł do władania nieruchomością. W świetle wskazanych ustaleń faktycznych nietrafne są również zarzuty zmierzające do podważenia przesłanek nabycia służebności przesyłu linii energetycznej przez uczestnika w wyniku zasiedzenia (art. 7 k.c., art. 172, art. 352 § 1 w zw. z art. 292 k.c.). Stwierdzenie zasiedzenia czyni w konsekwencji bezprzedmiotowym zarzut naruszenia art. 305¹ k.c.

Należało zatem oddalić skargę kasacyjną jako nieuzasadnioną (art. 398¹⁴ k.c.).

jw

l.n